

YASAL, PROFESYONEL, ETİK KONULAR

2015- 2016 Öğretim yılı GÜZ

Yasal Düzenleme

- Mesleklerin var olması ve bir kimlik kazanması, bütünlüğünü koruması, faaliyetlerini düzenli bir duruma getirmesi için yasal düzenleme yapılması zorunludur. Her mesleğin bağlı olduğu yasalar vardır.
- Bir mesleğe ve mesleki uygulamalara düzen, tutarlılık ve denetim getiren bir sistem kurulur. Yasal düzenlemeler meslekler üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.

Yasal düzenlemeler;

- Mesleklerin uygulamasının itibarını(statü) ve yapısını belirler,
- Kişilerin daha yukarı basamaklara çıkabilmesinin koşullarını belirler.
- Kadro sayılarını belirleyerek her kurumda ne kadar personel çalışacağını yasal olarak kesinleştirir.
- **Sağlık personelinin** yasal düzenlemelerle belirlenmiş görevleri, yetkileri ve sorumlulukları(meslek yasası); birbirleriyle ve hizmet verdikleri kişilerle ilişkilerine ilişkin kuralları(etik kuralları); kanunlara dayanılarak düzenlenmiş olan tüzük, yönetmelik gibi mevzuatla onlara tanınan hakları(özlük hakları) vardır.

Dersin Hedefi

- Gelecekte öğrencilerimizi ilgilendirecek yasa yönetmelik ve tüzükleri incelemek
Çalışma alanında yasal hak ve yükümlülüklerini öğrenmesini sağlamak.
- Mesleği yürütürken karşı karşıya olduğu yasal, etik ve profesyonel riskleri ve bireylerin sahip olduğu hakları sıralamak.
- Bu riskleri en aza indirecek planlama yapmak

- Mesleğe seçilecek adayların kabulünde kullanılacak standartların belirlenmesine,
- Sağlık disiplinleri içinde olan mesleki yeteneklerini biçimlendirmek üzere eğitsel standartların belirlenmesine
- Mezunların resmi kayıtlara geçmesi (tescil) ve yetkilendirilmesi(lisans verilmesi) sürecine,
- Sağlık personelinin iş tanımlarına ve iş ünvanlarına göre yasal sınıflandırılma kapsamına alınmasına,
- Sağlık, iş yasalarına(sağlık alanında çalışanların sınıflandırılması ve fonksiyonlarına)
- İş değerlendirme sistemlerine, ücretleme ve performans değerlendirmeye yer verilir.

Konular

- Yasal yükümlülükler
- Risk yönetimi
  - Süreç
- Erken uyarı sistemleri
- Dökümantasyon
- Bilgilendirilmiş onam(izin alma)
- Hasta – sağlık profesyonelleri ilişkileri
- Kaza raporları
  - Hazırlanması
  - Kullanımı
- Enfeksiyon kontrolü

RISK YÖNETİMİ

Amaç

- İşverenlerin güç ve mal varlıklarının korunması
- Zararların kontrolü ya da engellenmesi
- Etkili ve maliyet etkin program
- Aktiviteler
  - Mevcut risklerin tanımlanması
  - Risklerin analizi
  - Risklerin kontrolü ve maliyetlerinin hesaplanması
  - Uygulama
  - Sürekliliğinin sağlanması
- Denetimler
- Yönetim davaları
  - Hasta temsilcileri
  - Sigortalar

İLKE

Bir yasa yürürlüğe girdiği zaman her sağlık çalışanı veya vatandaş bu yasaları öğrenmek ve uymak zorundadır.

Kişiler bu yasaları ihlal ederse suç işlemiş olurlar.

Sağlık çalışanları ve hizmet sundukları bireyler arasındaki ilişkide öncelikli ilke **“yarar sağlama”**dır. Eğer yararlı olunamıyorsa **“zarar vermeme”** ilkesi gözetilmek zorundadır.

Yasal İlkeler

- Gizlilik, mahremiyet
- Yükümlülük
- Uzman görüşü-bilir kişi

İLKE

- Bir sağlık çalışanı hastayı bilgilendirmeden hastaya bir müdahale yapmış ve bu müdahale hasta yararına sonuçlanmış olsa bile mesleki anlamda uygunsuz hareket etmiş demektir.

Yasaları bilmiyorum demek gerekçe ya da mazeret olarak kabul edilmez.

Kişileri ilgilendiren yasalar

- Çalışma yasaları
- Hataların yasal boyutu
  - *Hata
  - *İhmal
  - *Suç
- Adli tıp-

YASAL ÖDEV

Yerine getirilmesi vicdani yükümlülük olan görev (kişisel)

• YÜKÜMLÜLÜK

- Bir emir ya da yasağa uyma zorunluluğunun kişiye yüklenmesidir.
- Uymak zorunda olduklarımızdır.

SORUMLULUK

- Herhangi bir görev ya da yükümlülükle ilişkili kurala uymayanın hesap verme durumu.
- Cezai Sorumluluk (TCK ve genel mevzuata aykırı)
- Mesleki Sorumluluk (Mesleki eylemlerde)
- Hukuki Sorumluluk-Hak ihlali (Gerçek ve tüzel kişilerin hak ihlali/zarara uğramaları)
- İdari Sorumluluk (Disiplin kuralları ile ilişkili)

İHMAL

- ...hukuka aykırı sonucu istememekle birlikte, böyle bir sonucun önlenmesi için gerekli önlemlerin alınmaması ve özenin gösterilmemesidir.
- Sorumluluk sınırları içerisinde bulunan görevleri yerine tam getirmeme eksiklik olması

KAST

- Suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi
- Örn: Çalışandan eğitimini almadığı bir beceri istenmemeli kusur oluşur.

Bilerek ve isteyerek yapma durumu

Sorumlu Tutulma

- Fiilde kusurlu bulunduğu kanıtlanmasıdır.
- Yapılan bir eylemin sonuçları konusunda hesap verme zorunluluğu

SUÇ

- Kendi sorumluluğu çerçevesinde yapılan hata sonucunda meydana gelen durum.
- Yasal araştırma ve hesap vermeyi gerektiren durum.

KUSUR ÇEŞİTLERİ- Özel Hukuk ve Tazminatla İlgili

- Dikkatsizlik
- Tedbirsizlik
- Meslekte acemilik-yetersizlik
- Özen eksikliği
- Emir ve yönetsel kurallara uymamak

Sağlık Çalışanlarının Taksirli (Cezai)
Sorumluluğunun Doğabilmesi İçin Gerekli Şartlar:

- Taksirli işlenebilen bir suç olması,
- Hareketin (iradi) istenmiş olması,
- Neticenin istenmemiş ancak öngörülebilir olmasına rağmen ihmal edilmiş olması,
- Neden -sonuç ilişkisinin olması

Suçun Unsurları

- **Yasal unsur:** O suçun kanunda tanımlanmış olması. TCK Madde 85-89
- Hukuka aykırılık unsuru
- Manevi unsur

HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

- Hukuka uygun hale getirmenin tek yolu yapılacak işlem hakkında hastayı bilgilendirme ve onam(rıza) alınmasıdır.
- "Aydınlatılmış Onam/Bilgilendirilmiş Rıza"

- 18 yaş altındaki kişilerin kanuni velisinin onayının alınması gerekir.
- Acil durumlarda, şuuru kapalı olanlarda yasal vasilerinden onay alınması ve organ doku nakillerinde mutlaka yazılı onay alınması gerekir.

MADDİ UNSUR (Hareket)

- İCRAİ VEYA İHMALİ BİR HAREKET
- *Tanı, tedavi veya bakım amacı taşımayan bir hareket,
- *Tanı, tedavi ve bakım için gerekli olan hareketin yapılamaması

MADDİ UNSUR (Zarar)

- Hukuken veya kanunen, maddi ve manevi değerlerinin bir eylemden önceki ve sonraki durumları arasındaki eksilmedir.

Manevi Unsur

- Hukuk düzenince kınanan davranıştır.
- Kınamanın nedeni başka türlü davranma olanağı varken o şekilde davranmayı aksi davranışta bulunmadır.

- Türk Ceza Kanunu'na göre, görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren hekim, diş hekimi, eczacı, ebe, hemşire ve acil hizmetlerde çalışanlar ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler suçun ciddiyetine göre hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Tıbbi kötü uygulama ne demektir?

- **Tıbbi kötü uygulama(madde 32):**
1. Sağlık personelinin kasıt veya kusur veya ihmal ile standart uygulamayı yapmaması,
  2. Bilgi ve beceri eksikliği ile yanlış veya eksik teşhiste bulunma, yanlış tedavi uygulama veya tedavi vermeme ile oluşan zarar meydana getiren fiil ve durumlardır.

TAKSİR... (5237 Sayılı TCK 22. Madde)

Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleştirilmesidir

- Yeni TCK ya göre, Sağlık çalışanları, taksirle yani dikkatsizlik, tedbirsizlik ve acemilik nedeniyle ölüme sebebiyet verilerse 3 yıldan 6 yıla kadar hapisle cezalandırılabilir.

- TCK'da hekim, hemşire, diş hekimi, eczacı, ebe ve diğer sağlık çalışanlarıyla ilgili düzenlemeler: -/-
- Gerçeğe aykırı belge düzenleyen sağlık çalışanları 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.
- İnsan üzerinde bilimsel deney yapan kişi, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası alacak. Bilimsel deney, ancak belirli koşullar altında yapılabilir.
- Tedavi amaçlı denemeler ancak hasta insan üzerinde gerçekleştirilebilir.
- Çocuklar üzerinde hiçbir surette bilimsel deney yapılamayacak.
- Rızaya dayanmaksızın kişiden organ alan kimse, 5 yıldan 9 yıla kadar, doku alan kimse 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası alacak.

- **Tıpta Kötü Uygulamadan Doğan Sorumluluk Kanunu Tasarısı**
- **"MALPRAKTİS YASA TASARISI"**
- Amaç: "Sağlık personelinin koruyucu, teşhis, tedavi ve rehabilite edici standart tıbbi uygulamayı yapmaması, mesleki bilgi ve beceri eksikliği veya yeterli tedaviyi vermemesi ile oluşan zararlar ile ilgili sorumluluğa ilişkin usul ve esasları ile bu zararları önleyici ve sağlık hizmetlerini geliştirici mekanizmaları düzenlemek"

YASA TASARISININ BÖLÜMLERİ**A) Sağlık personeli (hekim) / hasta ilişkisini düzenlemek-tanımlamak:**

- Tıbbi hizmet/uygulama yetkisine sahip olmanın,
- Tıbbi kayıtları ve bilgileri tutmak ve bunları saklamanın,
- Hasta üzerinde araştırma yapmanın ve bilimsel yayına dönüştürmenin,
- Sağlık personeli-hasta ilişkisinin başlamasının,
- Bilgilendirerek izin alınmanın (onamın),
- Sağlık personeli-hasta ilişkisinin sona ermesinin Tedavi (reçete) ve taburcu raporu düzenlemenin,
- Hizmet bedeli ödenmesinin kurallarını tanımlamayı içermektedir.

YASA TASARISININ BÖLÜMLERİ**C) Mesleki sorumluluk**

- Sağlık kurum/kuruluşlarının ve sağlık personelinin sorumluluklarını tanımlamak,
- Bu sorumluluğu kaldıran durumları tanımlamak.

E) Zorunlu mesleki mali sorumluluk sigortası

Sağlık personelinin tıbbi kötü uygulama nedeni ile verecekleri zararın sonucunda oluşacak tazminatı ödeyebilmek için yaptırması zorunlu sigortanın kurallarını tanımlamak.

YASA TASARISININ BÖLÜMLERİ**• B) Zorunlu sürekli mesleki eğitim:**

Sağlık personelinin tıbbi kötü uygulama yapmasını engellemek (en aza indirmek) ve tıbbi hizmetin kalitesini yükseltmek için alınacak önlemleri tanımlamayı içermektedir. Bunun için önerilen yöntemler kredilendirme ve akreditasyondur. (belgelendirme)

YASA TASARISININ BÖLÜMLERİ**D) Uzlaşma ve Uzlaştırma Kurulları**

- Tıbbi kötü uygulama ile hastada oluşan mağduriyetin en kısa zamanda giderilmesi amacı ile tıbbi kötü uygulama izleme ve uzlaştırma kurulları kurmak,
- (Üst Kurul: Sağlık Bakanlığı bünyesinde, Kurul: İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde)
- Bu şekilde tıbbi kötü uygulamanın yargıya gitmeden en kısa zamanda sonuçlanmasını ve böylece hastanın hakkını en kısa zamanda almasını sağlamak amaçlanmaktadır.
- Bu kurulların görevi;
- Sağlık personelinin kusurlu olup olmadığını saptamak,
- Oluşan zararın tazminat miktarını belirlemek,
- Mümkünse tarafları uzlaştırmak ,
- Tıbbi kötü uygulamaların en aza indirilmesi/tıbbi hizmet kalitesinin yükseltilmesini sağlamak amacı ile gerekli çalışmaları yapmaktır.

YASA TASARISININ BÖLÜMLERİ**• F) Cezalar:**

- Tıbbi kötü uygulama ile oluşan zararlara verilecek cezaları tanımlar:
- Hasta haklarına uymama,
- Ötenazi-intihara yardım,
- Sırların-kimliğin ifşası,
- Tıbbi kayıtların korunmaması-saklanmaması,
- Acil-icapçı hizmet vermeme,
- İzinsiz bilimsel araştırma yapma,
- Delilleri kaldırma,
- İzinsiz cinsel muayene,
- İhbar mecburiyetine uymama,
- Tıbbi hizmetlere ticari yön verme.

YASA TASARISI NELER GETİRİYOR:

- Sağlık çalışanlarına zorunlu sigortayı,
- Kamuda çalışanlar için; sigorta şirketi ve kapsamının Bakanlıkça ve ihale yöntemiyle belirlemeyi,
- Tabip Odalarına sigorta denetim yükümlülüğünü,
- Malpraktis olgularını değerlendirecek uzlaştırma kurullarını,
- Sürekli tıp eğitimi etkinliklerini kredilendirme ve yaptırımları,
- Hasta sevklerinin 112 acil yardım komuta kontrol merkezi üzerinden organize edilmesini,
- Açık grevlerinde zorla müdahalenin yasallaşmasını,
- 3 aydan 15 yıla hapis, yirmi milyar (TL?) liraya kadar para cezası ve çeşitli sürelerde meslekten men cezası,

Hukuk Kaynakları

- Yazılı Kaynaklar
  - *Kanunlar
  - *Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK)
  - *Tüzükler
  - *Yönetmelikler
  - *Yönergeler
  - *Genelgeler
- Yazısız Kaynaklar (Orf ve adetler)

Hukuk Kuralları Hiyerarşisi

- Anayasa
- Kanunlar
- Kanun Hükmünde Kararnameler
- Tüzükler
- Yönetmelikler
- Bakanlar Kurulu Kararları
- www.yargitay.gov.tr

HUKUK

- Kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve kamu gücü ile desteklenen sosyal kurallar bütünüdür.

Kanunlar ve Yasalar

- Bir anayasal hukuk rejiminde yetkili organlarca meydana getirilen hukuk kurallarıdır.

MEVZUAT

- Yazılı hukuk kuralları mevzuat olarak tanımlanır.
- Mevzuat:** Anayasa'daki ilgili hükümlere aykırı olmamak kaydı ile çıkarılan kanunlar(yasa) ile bu yasalara aykırı olmamak üzere yürürlüğe konan tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, kamu hükmünde kararnama ve uluslar arası antlaşmalar ve diğer yazılı metinlerden oluşur.

TÜZÜKLER

- Bir kanunun uygulanmasını göstermek ve emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak ve Danıştayın incelemesinden geçirilmesi şartıyla Bakanlar kurulu tarafından çıkarılan yazılı hukuk kurallarıdır.
- KKTC'de bakanlar kurulu tarafından çıkarılan Cumhurbaşkanının onayından geçerek Resmi gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe giren hukuk metinleridir.
- (Nizamname de denilmektedir.)

YÖNETMELİK

- Başbakanlık, bakanlık, ve kamu tüzel kişilerin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmalarını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkardıkları yazılı hukuk(metinleridir) kurallarıdır.

Diğer Yazılı Hukuk Metinleri

- **YÖNERGE**; Herhangi bir konuda izlenecek yol için üst makamlardan alt makamlara veya kuruluşlara verilen talimat ve direktifleri içerir.
- **Genelge**: Yasa ve Tüzüklerin uygulanmasına yol göstermek, herhangi bir konuda aydınlatmak, dikkat çekmek üzere ilgililere gönderilen yazı, tamim.

KKTCAnayasa'sı (5/Mayıs/1985)

- ANAYASA:
- Devletin temel yapısını,
- Yönetim biçimini,
- Devlete ait organların birbiriyle ilişkilerini,
- Bireylerin hak, sorumluluk ve ödevlerini Genel esaslarıyla düzenleyen en önemli yasadır.

Kamu Görevlileri Yasası (23/Mayıs/1979)

- Bu yasa devletin ve diğer kamu kurum ve kuruluşların yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asıl ve sürekli görevlerde çalışan genel ve katma bütçelerden veya bunlara bağlı döner sermayelerden maaş alan kişilere uygulanır ve onları kapsar.

ETİK NEDİR?

AHLAK (moralite) bir toplum içinde kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda buldukları davranış biçimleri ve kurallarıdır

ETİK Ahlakın sistematik bir biçimde incelenmesi, ahlak felsefesi

Etik İlkeler

- Zarar vermeme ,
- Özerklik ,
- Doğruluk ,
- Adalet,
- Güvenilirlik,
- Yararlılık ,
- Sadakat kavramlarından oluşur.

- Risk yönetimi
- Süreç
- Erken uyarı sistemi
- Kayıt tutma
- Bilgilendirilmiş onam
- Hasta ilişkileri
- Hata kaza raporları
- Enfeksiyon kontrolü

- Hasta düşmeleri
- Hekim istemleri ve protokollere uymama
- Yanlış ilaç uygulamaları
- Hekim istemleri hemşirenin yasal yükümlülüğü

YATAKLI TEDAVİ KURUMLARI İŞLETME YÖNETMELİĞİ

Amaç

Madde 1 - Yataklı Tedavi Kurumlarında çeşitli hizmetlerin uygulama esaslarını, personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek ve modern çağın icaplarına ve memleket gerçeklerine uygun, süratli, kaliteli, ekonomik bir hastane işletmeciliği sağlamaktır.

Kapsam

“**Madde 2** - (05-05-2005 tarihli ve 25806 sayılı Resmi Gazete

Madde 1) Bu Yönetmelik, Sağlık Bakanlığına bağlı ağız ve diş sağlığı merkezleri ile bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde sayılan sağlık kurumlarını kapsar.”

YATAKLI TEDAVİ KURUMLARI İŞLETME YÖNETMELİĞİ

B - SERVİS HİZMETLERİ

Madde 13 - Servis hizmetleri uzman, uzmanlık eğitimi görenler, hemşire ile eczacı, diyetisyen, fizyoterapist, psikolog gibi branşla ilgili diğer meslek mensupları tarafından birlikte yürütülen bir ekip çalışması olup, hastaya en iyi koşullarda, güvenilir araçlarla isabetli teşhisi koyarak, bakımının ve en kısa zamanda tedavisinin sağlanmasını, eğitim hastanelerinde ayrıca servis içi hasta başı eğitimlerini de gerçekleştirmeyi amaçlar.

Bu ekibe kimlerin dahil edileceği dalın özelliğine göre ilgili şef veya uzmanın teklifi, baştabibin tasvibiyle saptanır.

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu

Kanun No: 3359, Resmi Gazete Tarih: 15.5.1987

AMAÇ

- Madde 1 - Bu Kanunun amacı; sağlık hizmetleriyle ilgili temel esasları düzenlemektir.

KAPSAM

- Madde 2 - Bu Kanun, Milli Savunma Bakanlığı hariç, bütün kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişilerini ve gerçek kişileri kapsar.

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu

- Toplumla eşit, kaliteli ve verimli hizmet sunumunu amaçlanmıştır.
- Koruyucu hizmetler ön plana alınmıştır.
- Sağlık kurumları ve personelinin yurt genelinde dengeli dağılımını/istihdamını öngörmüştür.
- Özel sağlık kuruluşlarında verilen hizmetlerin ücret tarifelerinin SB tarafından onaylanması ve kamu kurum ve kuruluşlarında verilen her türlü hizmetin ücreti SB tarafından belirlenir.
- Sevk sistemi düzenlenmiştir.
- Eğitim, denetim, değerlendirme ve otokontrol sistemi ile sağlık kuruluşlarının tespit edilen standart ve esaslar içinde hizmet vermesi ve
- Herkesin sağlık durumunu takip etmek için kayıt ve bildirim sisteminin kurulması öngörülmüştür.
- Hizmet içi eğitime yönelik düzenlemeler getirilmiştir.
- Diğer kamu ve özel kurum ve kuruluşlarla sağlık hizmetlerinin sunumunda işbirliği yapılmasına dair hükümler.

Sağlık hizmetlerinin sunumunda 6nseziye ve kişisel ahlaki yargılara değil, dil, din, ırk, inanç, cinsiyet, sosyal ya da siyasal durum ayrımı g6zetmeksizin, insan ve hasta haklarına saygılı, bilimsel ve etik ilkelere uygun karar vermek ve eylemde bulunmak 6nemlidir.